

Ierēdņu mācību prioritātes

Informācija presei (24.05.2001.)

Ievads

Viena no Valsts civildienesta pārvaldes (VCP) nozīmīgākajām funkcijām saskaņā ar Valsts civildienesta likumu **vienotu personāla vadības principu izstrāde** valsts pārvaldes iestādēs un šo principu īstenošanas veicināšana. Šīs funkcijas saskaņā ar VCP pienākumu analizēt ierēdņu mācību vajadzības un sagatavot ikgadējo mācību pasūtījumu Valsts administrācijas skolai.

Valsts civildienesta likums nosaka, ka **ierēdņa pienākums** ir regulāri papildināt zināšanas un pilnveidot profesionālās iemaņas un prasmes, kas nepieciešamas amata pienākumu pildīšanai. Vienlaikus izglītošanās, iegūstot pienākumu izpildei nepieciešamās zināšanas un prasmes, ir arī ierēdņa **tiesības**, kuras ir jānodrošina katrai iestādei.

Valsts administrācijas skolas (VAS) galvenā funkcija ir īstenot **valsts politiku** ierēdņu izglītības jomā, lai sagatavotu augsti profesionālus ierēdņus. Tādējādi ierēdņu vispārīgās izglītības, piemēram, svešvalodas pamatzināšanu un datorzinību pamatu apguve, ir viens no tiem personāla vadības principiem, kura faktisko izpildi un finansiālo nodrošināšanu ir jāuzņemas **ierēdņim un katrai valsts pārvaldes iestādei** atsevišķi.

Šogad VCP sagatavota **ierēdņu mācību vajadzību analīze tika orientēta uz ierēdņu mācību prioritāšu noteikšanu.**

Galvenās ierēdņu mācību prioritātes

Lai realizētu efektīvu valsts pārvaldes funkciju īstenošanu, būtiska ir personāla kvalifikācija un profesionalitāte, tāpēc uzsvars mācību piedāvājumā ierēdņiem būtu liekams uz tām mācībām, kas veicina ierēdņu profesionālās kompetences palielināšanos. Administratīvā procesa likumdošana, tiesību un Eiropas savienības jautājumi, vadītprasme, kas ietver gan personālvadību, gan projektu, finansu, risku un kvalitātes vadības aspektus, ir tās mācību pasūtījuma sastāvdaļas, kuras ir būtiskākās no ierēdņu izglītības politikas viedokļa.

Par prioritātēm mācību piedāvājumā ir jānosaka valsts pārvaldes funkciju veikšanai nepieciešamās mācības un īpaši aktuālie kursi, kā arī MK normatīvajos aktos noteikto mācību kursu ieviešana (informācijas un pakalpojumu centru pamatprincipu ieviešana, budžeta veidošanas un izmaksu noteikšanas procedūras, kvalitātes vadības sistēmu ieviešana, rezultatīvo rādītāju izveidošana, valsts pasūtījuma procedūras u.c.).

Viena no svarīgākajām prioritātēm, veidojot mācību pasūtījumu turpmāk, ir **sekmēt to specializētā civildienesta ierēdņu (~23 tūkstoši) mācības, kas civildienestā tiek iekļauti ar jauno likumu**, līdztekus ierobežojot mazāk aktuālo mācību kursu piedāvājumu, izslēdzot tos kursus, ko var apgūt citās izglītības iestādēs.

2000. gadā apakšprogrammas "Ierēdņu apmācība" asignējumi VAS bija 155 318 latu. Ņemot vērā 2000. gada ierēdņu un ierēdņu kandidātu skaitu — 6185 (2000. gada decembrī) un prognozējamo pieaugumu 370% apmērā, būtu nepieciešams palielināt finansējumu ierēdņu mācībām.

Jāuzlabo personālvadības mācību piedāvājums un to saturs, kas ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem vienotu civildienesta principu un ierēdņu mācību procedūru ieviešanai valsts pārvaldē. Personālvadības mācības konceptuāli ir jāizstrādā kopā ar VCP personālvadības attīstības sektoru, kas praktiski realizē vienotu personālvadības principu ieviešanu valsts pārvaldē. Īpaši attīstāmas tās prasmes, kas nepieciešamas amatā aprakstu izstrādē un darba izpildes novērtēšanā.

Ieviešot Valsts civildienesta likumu, būtiski ir **veicināt likuma izpratni ierēdņu vidū**. Pašlaik VCP to īsteno ar personāla vadītāju sadarbības padomes, semināru un publikāciju palīdzību, tomēr pārmaiņu ieviešanai ir nepieciešamas arī īpašas mācības gan iestāžu vadītājiem, gan personāla speciālistiem, skaidrojot likuma ideoloģiju arī mācību ceļā, līdzīgi kā Administratīvā procesa likumu.

Nepieciešams ir sniegt plašāku informāciju par iespējām apgūt zināšanas VAS, kā arī vairāk uzmanības ir jāpievērš valsts pārvaldē strādājošo ierēdņu kā potenciālo mācībspēku apzināšanai un iesaistīšanai mācību procesā.

Ierēdņu mācību vajadzību analīze

Šogad mācību vajadzību aptaujā vairs netika veikts kvantitatīvais pasūtījums, kas vairāk atspoguļoja ierēdņu individuālās mācību vajadzības, nevis iestādes funkciju realizēšanai nepieciešamās. Veidojot jauno aptaujas anketu, par pamatu tika ņemta **iestāžu darbības prioritāšu saistība ar ierēdņu mācību vajadzībām** to zināšanu, spēju un prasmju apguvē, kas nepieciešamas iestādes funkciju efektīvākai nodrošināšanai. Par būtisku tika atzīta **specifisko mācību vajadzību analīzes nepieciešamība** un turpmāko **mācību interešu virzienu prognozēšana**. Šīs izmaiņas ir saistītas arī nepieciešamību ierēdņu mācību vajadzību jautājumu risināšanā **iesaistīt valsts pārvaldes iestāžu vadītājus un personālvadības struktūrvienību speciālistus**.

Mācību vajadzību analīzes pamatā ir 2001. gada janvārī veiktā mācību vajadzību aptauja, kurā piedalījās **50** dalībnieki no **16** iestādēm, tai skaitā visām ministrijām, īpašo uzdevumu ministru sekretariātiem, Valsts kancelejas un Valsts arhīvu ģenerāldirekcijas. Rezultātus veido **valsts sekretāru viedokļi** par mācību prioritātēm **un personālvadības speciālistu apkopotā informācija** par mācību vajadzībām ministrijās, tās pārraudzības un pakļautības iestādēs.

Aptaujas rezultāti rāda, ka **galvenā valstiski nozīmīgā mācību prioritāte ir zināšanas par Eiropas Savienību (ES): integrācijas jautājumi, pamatnostādnes, struktūrfondi, finanšu instrumenti, reģionālā politika**. Šāda prioritāšu maiņa, iespējams ir viena no pazīmēm, ka Eiropas integrācijas procesam un tā ietekmei uz valsts pārvaldes darbību netiek pievērsta nepieciešamā uzmanība, lai gan ir plānoti un paveikti tam nepieciešamie sākotnējie pasākumi. Tas liecina par šādu zināšanu aktualitāti un nepieciešamību tuvākajā laikā un arī patlaban, turklāt ne tikai ministrijās, kuras ir visciešāk saistītas ar integrācijas jautājumiem, bet visā valsts pārvaldē.

Otra svarīgākā mācību prioritāte ierēdņiem ir **saskarsmes psiholoģija**. Aptaujātie valsts sekretāri īpaši izcēlušies uz klientu orientētas saskarsmes kultūras apguves nepieciešamību. Kā liecina arī iepriekšējo aptauju rezultāti par ierēdņu mācību vajadzībām, psiholoģijas zināšanas tiek uzskatītas par būtiskām ikdienas darbā. Saskarsmes iemaņu un sadarbības prasmju trūkums var negatīvi iespaidot darba rezultātus pat gadījumā, ja ierēdnis ir citādi augsti kvalificēts savā darbības jomā.

Trešā svarīgākā prioritāte ierēdņiem ir **juridiskie jautājumi**, tai skaitā normatīvo aktu un likumdošanas izstrādāšanas principi, tiesību normas un vispārējās juridiskās zināšanas valsts pārvaldē nodarbinātajiem. Šīs tēmas ietvaros tiek nosaukti arī tādi mācību virzieni kā administratīvā procesa pamati, administratīvā procesa realizēšana un cilvēktiesības, darba tiesības. Šīs prioritāte vistiešāk iespaido valsts pārvaldes funkciju īstenošanu un parāda tās mācību vajadzību jomas, kuras pašlaik ir aktuālas un kurās nepieciešams kāpināt darbinieku profesionālās spējas, zināšanas un prasmes.

Ceturtā ierēdņu pienākumu izpildi nodrošinošā mācību vajadzība ir **zināšanas informācijas tehnoloģiju jomā**. Tas liecina ne tikai par arvien lielāko nozīmi, kas tiek piešķirta informācijas tehnoloģiju piedāvātajām iespējām, bet galvenokārt par vispārējo ierēdņu iemaņu līmeni šajā jomā. Tas norāda arī uz to, ka kopumā valsts pārvaldes darbinieku iemaņas datoru lietošanā ir nepietiekamas un būtiska progresa šajā jomā nav bijis. Jāuzsver, ka datorzinību prasmēm jāpievērš lielāka uzmanība, pieņemot darbā jaunus darbiniekus. Runājot par informāciju tehnoloģiju jomu prioritātēm, jāatzīmē arī **elektroniskās lietvedības** sistēmu izveides un apgūšanas svarīgums, kas ļaus uzlabot informācijas apmaiņu starp valsts iestādēm.

Kā piekto būtiskāko mācību vajadzību var izdalīt **vadītprasmes jomu**, kas ietver gan personāla vadīšanu, gan projektu vadīšanu, risku vadīšanu un arī kvalitātes sistēmu vadību. Šo mācību vajadzību jomu galvenokārt var attiecināt uz augstākā un vidējā līmeņa vadītāju aktuālajām vajadzībām.

Citas mācību jomas (sabiedriskās attiecības, ekonomika, politoloģija, lēmumu pieņemšanas metodes, stratēģiskās plānošanas metodes, darba izpildes plānošana u.c.) tiek nosauktas kā prioritāras nelielā skaitā gadījumu. Minētas tika arī tādas aktuālas mācību tēmas, kas aktuālas tikai noteiktā iestādē vai nelielam speciālistu skaitam (piemēram, valsts pasūtījuma procedūras).

Salīdzinot ar iepriekšējo ziņojumu, mācību vajadzību prioritātes ir krasi mainījušās. Tomēr jau 2000.gadā noteiktās mācību vajadzību prioritātes, īpaši normatīvajos aktos noteiktās, īstenojamās, aktivizējot sadarbību šo kursu organizēšanā ar visu valsts pārvaldes iestāžu (ne tikai ministriju) personāldaļu vadītājiem.

Galvenie pamatprincipi mācību pasūtījuma īstenošanā

- Mācību programmas veidojama, balstoties uz VCP mācību vajadzību analīzi un MK lēmumos un normatīvajos aktos noteiktajām mācību prioritātēm.
- Izslēdzami tie mācību kursi, kas neatbilst noteiktajām mācību vajadzību pasūtījuma prioritātēm, un regulāri aktualizēt mācību saturu atbilstoši svarīgāko MK normatīvo aktu un lēmumu prasībām.
- Lielāka uzmanība pievēršama mācību kursu specializācijai, atsakoties no kursiem, kura apguve vispārīgā līmenī ir iespējama citās mācību iestādēs.
- Mācībās, kuras ir saistītas ar valsts pārvaldes attīstību, vairāk iesaistāmi valsts pārvaldes darbiniekus, kuri ir kompetenti vadīt nodarbības šajos jautājumos un spēj operatīvi pilnveidot mācību saturu atbilstoši valsts politikas aktualitātēm.
- Atsevišķi veidojamas mācību nodarbības augstākā, vidējā un zemākā līmeņa ierēdņiem, kā arī reģionālo iestāžu ierēdņiem organizējamās mācības šo reģionu mācību centros.
- Veicināt ierēdņu mācību plānu izstrādāšanu valsts pārvaldes iestādēs, ietverot tajā kursu apmeklēšanas nodrošināšanas mehānismu, kā arī atbildīgās personas, un paredzot to saskaņošanu ar VAS. Saskaņā ar MK 23.01.2001. instrukciju Nr.2 "Ierēdņu darbības un tās rezultātu novērtēšana" sadaļa par mācību vajadzību noteikšanu, ierēdņu mācību vajadzību analīze būs nepieciešama ne tikai ikgadējā mācību pasūtījuma sagatavošanai VAS, bet arī ikdienas personāla vadības un attīstīšanas darbā.
- Sākot ar 2002. gadu iestāžu mācību plānu pamatojumus balstīt uz darba rezultātu novērtēšanas procesā noteiktajām mācību vajadzībām, ievērojot ierēdņu mācību valsts politikas prioritātes.
- Pilnveidot atgriezeniskās informācijas apkopošanu no mācību kursu apmeklētājiem par kursa satura un pasniegšanas veida kvalitāti un šīs informācijas analīzi.
- Pilnveidot iespējas dažādos veidos popularizēt augstākās prioritātes mācību priekšmetus, kurus VAS ir obligāti jāīsteno 2001. gada otrajā pusgadā un 2002. gadā (ES lietas, administratīvais process, personālvadība, informācijas un pakalpojumu centri u.c.).
- Mācību programmas personālvadībā veidojamas atbilstoši vienotiem personālvadības principiem valsts pārvaldē, iesaistot VCP darbiniekus mācību satura izstrādē un īstenošanā.

Nobeigums

Mācību vajadzību analīze un to prioritāšu noteikšana kā valsts politikas īstenošanas nepieciešamība ļaus pilnveidot VAS mācību programmu un ierēdņu profesionālo kompetenci. Savstarpēji sadarbojoties, nepieciešams pilnveidot mācību vajadzību noteikšanas procesu un tā izpildi.

Mācību vajadzību noteikšana, analīze un pasūtījuma īstenošanas gaitas analīze ir nepārtraukts process, kura regulāra pilnveidošana turpmāk ir jāīsteno cieši sadarbojoties VAS, VCP un citām šajā procesā iesaistītajām iestādēm un amatpersonām.

Papildus informācija: Līga Zubkāne, Valsts civildienesta pārvaldes sabiedrisko attiecību sektora vadītāja tālrunis 7223276 vai 9257087